Međunarodno znanstveno savjetovanje „Pedagoški koncepti između prošlosti i budućnosti“, Maribor, 16. – 18. 10. 2008.

U prostorijama Sveučilišta u Mariboru (UM) od 16. do 18. listopada održalo se znanstveno savjetovanje pod naslovom „Pedagoški koncepti između prošlosti i budućnosti“, koje je organizirao Odjel za pedagogiju Sveučilišta u Mariboru u suradnji sa Slovenskim društvom pedagoga. Idejnu osnovu savjetovanja postavio je organizacijski odbor (pod vodstvom Edvarda Protnera), u kojem su uz domaće (Robi Kroflič i Marjan Krašna), sudjelovali i kolege iz inozemstva (Vladimir Wakounig – Celovec, Johannna Hopfner – Gradec i Sofija Vrcelj – Rijeka). Međunarodni značaj organizacijskoga odbora odrazio se i u sastavu sudionika savjetovanja jer ih je polovina bila o iz inozemstva (Bugarska, Madžarska, Austrija, Njemačka, Hrvatska). Sudionike je u pozdravnom govoru pozdravio predstavnik Sveučilišta u Mariboru, na kraju i dogradonačelnik grada Maribora, a posebna pozornost bila je posvećena visokomu jubileju doajena slovenske didaktike, prof. dr. Francetu Strmčniku.

Idejni koncept savjetovanja

Sadržajna osnova savjetovanja proizašla je iz spoznaje da se u suvremenoj – sve masovnijoj – pedagoškoj produkciji odnos prema pedagoškim idejama i konceptima iz prošlosti sve lošije reflektira. Čini se da povijest pedagoških ideja postaje sve više sama sebi svrhom i da se napušta tradicionalni metodološki pristup koji suvremene pedagoške probleme stalno (tamo gdje to ima smisla) postavlja u povijesno razvojni kontekst. Identitet pedagoške znanosti dodatno slabi činjenica da se s problemom odgoja i obrazovanja bavi sve više znanstvenih disciplina kojima je strano poznavanje tradicionalnih pedagoških problemskih postavki, teoretskih orijentacija i njihovih aplikacija te praktičnih ostvarenja koji su pratili razvoj pedagogije kroz povijest. Tako danas u aktualnim istraživanjima psihologa, sociologa, pa i pedagoga, nalazimo ideje koje se nude kao suvremene znanstvene spoznaje, iako bismo u povijesti pedagogije i školstva lako pronašli slične, srodne ili čak posve jednake ideje.

U tom je kontekstu bila svrha savjetovanja učvrstiti svijest o značenju i nužnosti studija i poznavanja povijesti pedagogije u trima značenjskim dimenzijama:

- povijest pedagoških ideja kao sastavni dio opće pedagogije, dakle kao sastavni dio izgradnje teorijskog identiteta pedagogije kao znanosti;
- povijest pedagogije i školstva kao sastavni dio nacionalne (i svjetske) povijesti, dakle, kao sastavni dio izgradnje nacionalnih školskih (i školsko sustavnih) rješenja te njihove upletenosti u svjetske trendove;
- povijest didaktike i predmetnih didaktika kao sastavni dio nastojanja vezanih za kvalitetu nastave.

Savjetovanje bi trebalo pridonijeti:

- tematizaciji položaja i značenja povijesti pedagogije unutar opće pedagogije te pedagoške znanosti;
- identifikaciji ideja i rješenja u povijesti pedagogije koje se danas ponovno priznaju, ali bez korespondencije s prošlošću i pedagoškom tradicijom;
- buđenju zaboravljenih ideja i rješenja iz povijesti pedagogije, didaktike i predmetnih didaktika koje bi danas ponovno zaslužile svu pozornost i aktualizaciju.

Zaključci savjetovanja

Sudionici savjetovanja (posebno gosti iz inozemstva) idejni su koncept savjetovanja pozdravili kao vrlo aktualan i potreban. Prilike za razmjenu mišljenja među stručnjacima koji se bave poviješću pedagogije razmjerno je malo i sudionici su u neformalnim razgovorima utvrđivali da je pisana povijest, kao bitan i sastavni dio pedagoškog istraživanja, potisnuta sve više na marginu, što se odražava i u osuvremenjenim bolonjskim studijskim programima po cijeloj Europi. Do smanjenja značenja povijesnog istraživanja u pedagogiji došlo je neprimjetno, postupno i djelomično s više ili manje otkrivenim odobravanjem samih predstavnika struke – kao da povijesna rasprava u postmodernom vremenu nije više primjerena vremenu i kao da analiza prošlosti ne može ništa pridonijeti globalnim problemima i aktualnim te budućim zahtjevima odgoja i obrazovanja.

Sudionici savjetovanja bili su jedinstveni u suprotstavljanju takvim pogledima. U središtu je bio samokritički odnos prema pokušajima uklapanja pedagoških koncepata u vremenski kontinuitet, da ih pritom ne bi zlorabili kao pojmovno ispražnjene antikvarne zbirke s jedne strane, niti kao euforična i afirmativna usmjerenja u odnosu prema tzv. „zahtjevu vremena“. To ishodište su pratili uvodni plenarni referati koji su iz vrlo različitih perspektiva ponudili detaljnu, opreznu i kritičnu refleksiju mogućnosti i opasnosti povijesnoga pedagoškog istraživanja. U referatu pod naslovom „Legitimnost etičkih normi i (dis)kontinuiteta pedagogije moderne“ Robi Kroflič je istraživao antropološke, filozofske, političko-ekonomske osnove i implikacije koncepta autonomije. Oslanjajući se na Kanta i Levinasa (te razlike među njima) razvio je pedagoški relevantnu spoznaju da odgovor na pitanje tko smo ustvari uvijek saznamo od nepoznatih drugih. Riječ je o spoznaji koju je moguće prenijeti i u polje povijesti pedagogije – ona uvijek poseže u nepoznato i strano te tako služi kao neizostavan instrument sadašnje samoprovjere.

Na opasnost negativnoga, apologetskoga i samolegitimacijskog pisanja povijesti je u uvodnom referatu pod naslovom „Povijest pedagogije i socijalne promjene“, upozorio Bernd Dollinger. Upozorio je na problem kad pedagoški povijesni spisi upotrebljavaju interpretacijski uzorak koji konstruira kontinuitete. Na taj način se po njegovom mišljenju zamagljuje pogled na komplicirane i pluralne odnose te vremenske strukture – a potencijal povijesne i samokritičke refleksije ostane neiskorišten.

Povijesna misao nije nužno zastarjela, konzervativna misao. Savjetovanje je pokazalo da je i te kako aktualna, jer uklopljenošću između prošlosti i budućnosti uzdrmava stabilnost tradicionalne izvjesnosti, a s druge strane omogućuje kritički odnos prema

suvremenim, pretpostavljeno naprednim tendencijama. Ta interpretativna dinamičnost bila je prisutna u mnogim referatima. Obnovljen i reflektiran pogled na pedagoška kretanja i fenomene omogućuje nova zanimljiva saznanja koja ruše priznate klasifikacije. Tu nije riječ samo o rušenju dogmi i prepoznavanju graničnih područja – u središte dolazi spoznaja da svako razdoblje kreira svoju značajnu i nezamjenjivu semantiku. U taj kontekst je moguće uvrstiti referate koje su predstavili: Štefka Batinić, Verena Gangl, Tadej Vidmar, Vida Vončina, Irena Lesar, Mojca Peček, Rotraud Coriand i Marko Palekčić.

Povijest ne istražujemo prije svega zbog prošlosti, nego zbog sadašnjosti i želje za razumijevanjem i svladavanjem aktualnih problema. Tu je moguće smjestiti priloge koji su se bavili genezom i posljedicama bolonjskog procesa (npr. Rudi Kotnik, Gerald Grmm) i s temeljnim i konceptualnim usmjerenjima odgojnog i obrazovnog procesa (Albinca Pesek, Claudia Gardenitsch, Olga Denac, Klara Skubic Ermenc, Maja Kreslin, Darinka Sikošek, Eva Konečnik Kotnik, Mateja Pšunder). U sljedećem tematskom sklopu su se autori (npr. Edvard Protner, Andras Nèmeth, Albena Chavdarova) kritički i senzibilno prihvatili rasprave o osjetljivim, prešućenim i zaboravljenim ostacima tradicije koji se pokazuju kao nacionalne posebnosti i uvijek iznova ulaze u aktualne školsko-političke koncepte. Na kraju vrijedi istaknuti i priloge koji su se eksplicitno bavili pitanjem (koje je inače zaokupljalo sve sudionike savjetovanja), kako studente pedagogije zainteresirati za povijesne teme i teoretsko mišljenje. Trebalo bi uključiti nove i neuobičajene putove, metode i oblike da bi skriveno i prešućeno postalo vidljivo i da bi dobili vjerodostojan temelj za kritičku i distanciranu raspravu pedagoške tradicije (György Mikonya, Erik Adam, Vladimir Wakounig).

Nažalost neki referenti koji su bili najavljeni nisu mogli biti pročitani na savjetovanju. A sudionike je posebno pretresla vijest da je nekoliko dana prije savjetovanja umro prof. dr. Ivan Dumbović, nositelj katedre za povijest pedagogije na Odsjeku za pedagogiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Program savjetovanja (zajedno sa sažecima na engleskom jeziku) dostupan je na web stranici http://student.pfmb.uni-mb.si/~pedagogy/.

Edvard Protner i Johanna Hopfner